Decyzja o przyznaniu Stypendium imienia Marka i Grażyny Duliniczów z dnia 4 czerwca 2012 roku

Kapituła Stypendium imienia Marka i Grażyny Duliniczów przy „Fundacji Monumenta Archaeologica Barbarica" stwierdza co następuje:

1. W przewidzianym regulaminowo terminie napłynęły dwa wnioski o przyznanie Stypendium imienia Marka i Grażyny Duliniczów (dalej SiMGD) przy „Fundacji Monumenta Archaeologica Barbarica":

– mgr Alicji Kujawskiej, doktorantki z Uniwersytetu Gdańskiego;

– mgr Andrzeja Grzegorczyka, doktoranta z Uniwersytetu Łódzkiego.

2. Kandydaci i złożone przez nich dokumenty spełniły wszelkie wymagania formalne i merytoryczne SiMGD.

3. Kapituła SiMGD po przeanalizowaniu nadesłanych dokumentów podjęła decyzję o przyznaniu stypendium na 2012 rok Panu Andrzejowi Grzegorczykowi.

Uzasadnienie:

1. Prezentowany przez Pana Grzegorczyka projekt jest przejrzysty i stwarza duże szanse na jego pełną realizację.

2. Muzea, archiwalia i biblioteki w Kilonii i Szlezwiku zawierają wiele materiałów istotnych dla realizacji projektu Pana Grzegorczyka, który dotyczy wczesnego średniowiecza na terenie byłych Prus Wschodnich. Fakt ten został dobitnie podkreślony we wniosku stypendialnym.

3. Pan Grzegorczyk jest autorem kilku publikacji naukowych, ma także doświadczenie pracy w muzeach i archiwach polskich i niemieckich.

4. Pan Grzegorczyk uzyskał wyróżnienie za dotychczasową pracę naukową – jego praca magisterska została uznana za najlepszą w roku 2011 w ogólnopolskim konkursie prac magisterskich w dziedzinie archeologii, organizowanym przez Uniwersytet Rzeszowski.

Członkowie Kapituły składają stypendyście gratulacje i będą pilnie śledzić rezultaty przeprowadzonych badań, stanowiących efekt odbytego stypendium.

Andrzej Grzegorczyk

Początek wczesnego średniowiecza w Prusach
w świetle badań nad zanikiem grupy olsztyńskiej

Opis projektu

Grupa olsztyńska rozwijająca się na przełomie V-VII wieku na części ziem dzisiejszej północno-wschodniej Polski, stanowi jeden z fenomenów początków wczesnego średniowiecza w Europie. Zgodnie z chronologią ziem bałtyjskich wieki te określane są, jako późnym okresem wędrówek ludów. Powszechna korelacja chronologii zabytków z terenami zachodnioeuropejskimi, pozwala ujmować znaczenie tego określenia jako wczesne średniowiecze.

Wyjątkowego charakteru grupie olsztyńskiej nadaje kilka czynników – jej nagłe pojawienie się w pełni wykształconej formie oraz równie spektakularny zanik, wyróżniający się z pośród zachodniobałtyjskiego kręgu kulturowego inwentarz, a przede wszystkim utrzymywane liczne interregionalne kontakty, których charakter nie został dotychczas w pełni wyjaśniony. Ludność grupy olsztyńskiej posiadała, będące swoistym źródłem bogactwa, kontakty ze Skandynawią, terenami objętymi kulturą merowińską, langobardzką Italią, koczowniczymi plemionami Awarów, zaś na wschodzie z rozprzestrzeniającą się ludnością słowiańską.

Zasygnalizowany w tytule projektu problem badawczy stanowi fundamentalną, lecz mało zgłębiona kwestię dla poznania procesów przeobrażeń na progu wczesnego średniowiecza na ziemiach bałtyjskich. Dotychczasowe studia nad wczesnym średniowieczem na terenie Prus, koncentrowały się na analizie materiałów począwszy od IX wieku. Cezura ta stanowi bowiem pierwszy uchwytny w materiale archeologicznym moment po zaniku grupy olsztyńskiej. Przedwojenne badania niemieckie oraz poczynione w ostatnich kilkudziesięciu latach ustalenia polskich badaczy sugerują, zasadniczy wpływ grupy olsztyńskiej na kształtowanie się środowiska kulturowego wczesnośredniowiecznych Prus.

W tym kontekście najważniejszym jest, ustalenia momentu zaniku tego ugrupowania – w literaturze czas ten przyjmowany jest na połowę VII wieku, lecz część materiałów świadczy o możliwości przesunięcia tej daty, aż na VIII wiek – korelując się z powstaniem najwcześniejszych osiedli obronnych proweniencji wczesnośredniowiecznej na tych terenach.

Ze względu na relatywnie niewielką ilość powojennych badań wykopaliskowych, zasadnicze ustalenia należy w pierwszej kolejności oprzeć, na materiałach pochodzących z przedwojennych badań archeologów niemieckich. Jest to jednak ograniczone ze względu na zaginięcie większości z nich, w trakcie drugiej wojny światowej. Część została odnaleziona w berlińskich muzeach, gdzie znajduje się w chwili obecnej. Ich selektywny charakter oraz problem z przyporządkowaniem do konkretnych grobów, utrudnia ich użycie. Bardzo cenne źródło stanowią natomiast materiały archiwalne – naukowe spuścizny po badaczach, związanych z problematyką wschodniopruską. Jedną z najważniejszych, jest spuścizna Rudolfa Grenza – przechowywana w Muzeum Archeologicznym w Szlezwiku (*Archäologisches Landesmuseum in der Stiftung Schleswig-Holsteinische Landesmuseen Schloss Gottorf*). Zawarte w niej informacje, wielokrotnie wykorzystywane w literaturze przedmiotu, stanowią cenne źródło do studiów nad grupą olsztyńską. W drodze opracowania zagadnienia bardzo ważnym jest poszukiwanie analogii do zabytków z Mazur, będących dobrymi datownikami, a pochodzącymi z innych regionów kontynentu. Jest to możliwe w oparciu o dostępną w bibliotekach Muzeum Archeologicznego Szlezwiku i Uniwersytetu Albrechta w Kilonii (*Christian-Albrechts-Universität zu Kiel*). W materiale z terenów pruskich w początkach wczesnego średniowiecza (w tym w grupie olsztyńskiej), widoczne są wpływy skandynawskie, których analizy można dokonać w oparciu o bogate zbiory biblioteczne, obydwu ośrodków naukowych.

Uzyskane informacje będą znaczącym wkładem, w realizację kompleksowego opracowania sytuacji kulturowej na ziemiach pruskich u progu wczesnego średniowiecza.